כ ב מיי׳ פ״א מהלכות מעכב ומועב הל׳ א

יפ"ו הלכה ג והלכה ו:

ג מיי פ"ו שם הל' ו

יפ"ז הלכה ח:

ד מייי פ״א שם הלי א ופ״ו הלי ו ופ״ח הלכה

כלים הלכה כ:

ו ר ז מיי׳ פ״א מהל׳ עירובין הלכה ח סמג

עשיו דרבנו א טוש"ע א"ח

מעשר שני הלכה ד

סמג עשין קלו:

שבמשניות לילך לחוץ וגירסת רי״ף לנאת לחוץ וגירסת הרא״ש לחוץ ולאכול, ב) לקמן כט. קידושין לד., ג) [קידושין כט. וש"כ], ד) זביו פ"ה מ"ב. ד) זבין פ״ה מ״ב, ד) מוספתא דכלים ב״ב פ״ב ה"ד. ו) ול"ל אלעורו. נ) [דברים נוז], ק) [דברים יא], ט) [קירושין כט:], י) ובראשית או. ל) ובמדבר מ) [ל"ל דמה], כ) [דהנוגע במרכב אין טעון כיבוס בגדים כדמוכח בתורת כהנים עי' תום' פסחים ג. ד"ה שהרי],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמחה מחהרות כאנשים וכו׳ וקשו נשים לאנשיר עונשים שבתורה בפרק קמא דקדושין: (ב) ד"ה פריה ורציה וכו' מלאו את הארץ וכנקוה: (ג) ד"ה פדיון וכו׳ על האם בבכורות שמעינן לה מדכתיב תפדה וקרי ביה מִּפְּדֶה כל שחייב לפדות את עצמו חייב: (ד) תום' ד"ה כל שנישא וכו' מסיט כולו כגון שמקצתו: (ה) בא"ד תחתיו הזכ (ה) בא"ד מחמיו הזב מי הוה דומיל: (ו) ד"ה כל שהזב וכו׳ מה היא מושה חשכב וחושב לטמא אדם ולטמא בגדים אף מדוה נמי וכו׳ לטמח בגדים כו' ומשני וכו' אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא והשתא כיון וכו' תלמוד לומר כל המשכב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גם' הא איכא כמהין ופטריות. נ"ב וכו' כנ"ל כמו שהגיה הגאון מהר"א ווילנא. וביאור דבריו בביאוריו לש"ע א"ח סי שפ"ו ס"ק ט"ז יעו"ש באורך דקושית הש"ס קאי על ניקס בכסף מעשר. וכמהין ופטריות אינן נקחין כדאימא במורמ בהנים פ״א פיסקא ח׳ אבל לענין עירוב לא שייך כלל דממ"נ אם במבושלין הוו מאכל ומערבין בהם כדמוכח בשבת ס"ח ע"ח ואם חייו הם הל"ל מתבואה שאין מערבין בה כדלקמן דף כ"ט ע"א א"ו כאמור ודפח"ח אף שהוא דלא כרי"ף והרמב"ס. ול"ע גם בתוספות ד"ה דניקחין בכסף מעשר נגד הת"כ שהביא הגאון ו"ל.

מוסף רש"י

אין למדין מן הכללות. כל סיכי דתני כלל כי סאי גוונא כל מלות עשה וכו יכל מצות לא תעשה. הכל ייבין בראיה, אין למדין מהס, דאיכא בהו דלאו דוקא, ואפילו במקום דוקם, ואפידו במקום שנאמר בו חוץ. לאיכל למימר מלאפיק האי דאפיק ש"מ דוקא הוא ולא שייר מידי, אפ"ה אין למדין (קדושין לד.). כל מצות עשה שהזמן גרמא. שהזמן גורס לה

לחוץ. לעשות מחיצה בינו ובין הקבר שלא יאהיל עליו וכגון בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה אלמא חזי ליה: גמ' אין למידין מן הכללות. כל היכא דתנן כלל לא אמרי' דוקא הוא דאיכא כלל דלא דק במילתיה ואיכא מילי דליתנהו בההוא כלל כי

הנך דאמרינן לקמן: ואפילו במקום שנאמר בו חוץ. מדבר פלוני דאיכא מפני שיכול " לחוץ ולילך ולאכול: גמ" י א"ר למימר מדאפקיה להאי וודאי דק יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום בכלליה אפילו הכי לא ילפינן מיניה שנאמר בו חוץ מדקאמר אפי' במקום שנאמר דדלמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי: בו חוץ מכלל דלאו הכא קאי היכא קאי התם מדקאמר. רבי יוחנן אפי׳ מכלל דכי קאי מ'א כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים אמר׳ למילחיה לאו הכא אמרה חייביו ונשים פמורות ושלא הזמן גרמא אחד דהכא נאמר בו חוץ וממילתיה משמע נשים ואחד אנשים חייבין וכללא הוא דכל דאכלל שלא נאמר בו חוץ אמרה מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הרי ומש"ה אמר אפי׳ כלומר לא מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ אלא אפיי מצה שמחה והקהל דמצות עשה שהזמן במקום שנאמר בו חוץ: ונשים פטורות. גרמא הוא ונשים חייבות וכל מצות עשה בפרק קמא דקדושין (דף לד.) יליף טעמא: מלה. לילה הראשונה חובת שלא הזמן גרמא נשים חייבות הרי תלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן דמצות עשה עשה היא בערב תאכלו מצות ושמות שלא הזמן גרמא ונשים פמורות אלא אמר יב) ושאר כל הימים אם רלה להסתפק רבי יוחגן אין למידין מן הכללות ואפילו בבשר בלא לחם אין חובה עליו לאכול: במקום שנאמר בו חוץ אמר אביי ואיתימא שמחה. ושמחת חתה וביתך (דברים יד) הרי נשים במשמע. ומלה נמי רבי ירמיה אף אגן גמי תנינא י' עוד כלל חוֹבה לנשים במס׳ פסחים (דף מג.) אחר אמרו - כל שנישא על גבי הזב ממא מהיקישה דלה תאכל עליו חמץ שבעת יוכל שהזב נישא עליו מהור חוץ מן הראוי ימים תאכל עליו מצותיי כל שישנו בבל למשכב ומושב י והאדם ותו ליכא והא איכא תאכל חמץ ישנו בקום אכול מלה מרכב האי מרכב היכי דמי אי דיתיב עליה ונשים ישנן בבל תאכל חמץ דכל מצות היינו מושב אנן הכי קאמרינן הא איכא גבא לא תעשה נשים מוזהרות כאנשים דאוכפא ס דתניא ה האוכף ממא מושב (א) בפ"ק דקדושין (דף כע.): הקהל. במועד שנת השמטה בחג הסוכות והתפום ממא מרכב אלא שמע מינה אין המלך עומד על בימה וקורא לפניהן . למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר מצות משנה תורה כדאיתא בסוטה בו חוץ אמר רבינא ואיתימא רב נחמן אף (מא.) וכתיב [דברים לא] האנשים והנשים אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ והטף: סלמוד סורה. נשים פטורות מן המים והמלח (או ותו ליכא (בו או והא איכא דכתיבי ולמדתם אותם את בניכם ולא י כמיהין ופטריות אלא שמע מינה אין למידין בנותיכסש: פריה ורביה. דכתיבי פרו מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ: ורבו ומלאו (כ) וכבשוה איש דרכו לכבוש הכל ניקח בכסף מעשר כו': ר' י אליעזר ואין אשה דרכה לכבוש (יבמות דף סה:): פדיון. בנו הבכור חובה על ור' יוסי בר חנינא חד מתני אעירוב וחד האב ולא על האם. (ג) בקידושין (דף כע.) מתני אמעשר חד מתני אעירוב י ל"ש אלא שמעינו לה מדכתיבי תפדה קרי ביה מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין תפדה כל שחייב ליפדות חייב לפדות מערבין אבל במים ומלח מערבין וחד מתני את בנו ואשה אינה בכלל פדיון עלמה אמעשר לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח דכתיב (שמות יג) בכור בניך תפדה בפני עצמו דאין ניקחין אבל מים ומלח ולא בנותיך אינה נמי במצות פדיון ניקחיו בכסף מעשר מאו דמתני אמעשר כ"ש בנה הבכור: כל שנישא על גבי הוב. אעירוב ומאן דמתני אעירוב אבל " אמעשר עליונו של זב דכתיב (ויקרא טו) בכל אשר יהיה תחתיו ואמר בפרק בנות לא מ"מ פירא בעינן כי אתא רבי יצחק מתני כותים (נדה דף לג.) מאי תחתיו אי אמעשר מיתיבי העיד ר' יהודה בן גדיש לפני נימא תחתיו דוב היינו משכב אלא בכל ר"א של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף אשר יהיה הזב תחתיו והיינו עליונו מעשר אמר לו שמא לא שמעת אלא כשקרבי של זב: חוץ מן הראוי למשכב דגים מעורבין בהן ואפילו רבי יהודה בן ומושב. אבל שאינו ראוי טהור כדאמר גדיש לא קאמר אלא בציר דשומנא דפירא בחומר בקודש (חגיגה דף כג:) יכול היא אבל מים ומלח לא אמר רב יוסף כפה סאה וישב עליה יהא טמא חלמוד

לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו [ויקרא טו] מי שמיוחד לישיבה ילא זה שאינו מיוחד לישיבה שאומרים שמוד ונעשה מלאכתנו: והאדם. דכתיב [שם] והנושא אותם אף הוב במשמע אותם: ספום. דאוכף ארלו"ו בלע"ו שכשרוכב תופס באותו עץ שנקרא ארלו"ן ולהכי מטמא משום מרכב: חד מחני אעירוב וחד מחני אמעשר. האי לא שנו דקאמרינן לקמן: מים ומלח. המעורבין מזון הן לטבל בהן פתו: פירא בעינן. כדלקמן (עמוד ב׳) מכלל ופרט: כי אחא רבי ילחק מתני. להאי לא שנו אמעשר: דשומנא דפירא. אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו יש שם קלת משמנן עם המים ומלח: אבל מים ומלח. דעלמא דלאו ליר הוא לא אמר:

63

מפני שיבול לחוץ ולילך ולאבול. אכל אי לאו הכי לא הוי עירוב אע"ג דחזי לישראל משום דהוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר והיינו טעמא דת"ק דלא הוי עירוב ולא משום דק"ל כסומכום ומיהו ר' יהודה משמע דסבר כסומכוס מדקאמר ולאכול וכן קאמר

בברייתה לקמן (דף לה.) מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה משמע דבעי מידי דחזי ליה: בל שנישא על גבי הוב. אם נפרש דבהיסט איירי שמסיט כולו הוי כל דוקא ובכמה דוכתי קרי להיסט משה אבל אי מיירי בעליונו של זב שאינו מסיט כולו (ד) ושמקלתו נגרר בארץ דלאו היסט הוא כדאמר (ת"כ פ' מצורע) איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו מספקא לר"י אי שייך בכל דבר או לא דעליונו של זב נפקא לן מבכל אשר יהיה מחמיו הזב (⁶⁾ אי הוי דומיא דמשכב ומושב שאינו נוהג אלא

בדבר הראוי לכך או לא: בל שהוב נישא עליו מהור. אומר רבינו תם לטהור מטומאה חמורה דאינו מטמא אדם וכלים אבל טמא טומאה קלה כגון לטמא אוכלין ומשקין אף על גב דאינו ראוי למשכב ומושב ומייתי ראיה מפרק דם הנדה (דף נד:) דקאמרינן אי מה היא עושה משכב ומושב כו׳ (ו) אף מי (מדוה) נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ומשני אמר קרא היא ולא דמה אי מה היא מטמאה באבן מסמא אף מדוה נמי והשתא כיון שמיעט דמה מדין משכב ומושב מאי קאמרינן תו דליטמא באבן מסמא והא אבן מסמא היינו משכב ומושב דמטעם משכב ומושב הוא דמיטמא כדקתני בתורת כהנים אפילו עשרה כלים זה על זה ואפילו על גבי אבן מסמא מניין תלמוד לומר כל המשכב ואבן מסמא מפרש רבינו תם דהיינו אבן גדולה שיש כלים תחתיה ואין מרגישין הכלים בכובד הזב היושב על האבן שבלא הזב האבן כבידה ביותר ומפרש התם רבינו תם דהכי פירושו אי מה היא כו' כלומר דנהי שמיעטת דמה מטומאה חמורה אכתי מניין שלא יטמא טומאה קלה אף על גב דממעט ממשכב ומושב לריך למעט מטומאה קלה והיינו משום דאפילו דבר שאינו ראוי למשכב ומושב מטמא טומאה קלה ואין נראה דבהדיא כתיב בתורת כהנים תניא כל אשר ישכב עליו הזב יטמא יכול יטמא דבר שאינו ראוי לשכיבה לא מה היא אינה מטמאה כו' יכול הוא והיא לא יטמאו טומלה חמורה אבל יטמאו טומאה

הלה תלמוד לומר משכב אלמא מידי

דלא חזי למשכב ומושב טהור לגמרי ונראה לפרש דמה שמרבה בתורת כהנים אבן מסמא מוכל המשכב היינו דוקא לטומאה קלה ושמא בשום מהום ממעט לה מטומאה חמורה אבל מידי דלא חזי למשכב ומושב אפי׳ טומאה קלה ליכא ולכך אע"ג דמיעט דמה מדין משכב ומושב לענין טומאה חמורה עדיין לריך למעט מדין אבן מסמא שהוא לענין טומאה קלה: אר דיתיב עדה היינו מושב. חימה דבקרא כתיב מרכב ומושב ודינן חלוק זה מזה י וי"ל דנהי דקרא מחלק בין ישיבה דרכיבה לישיבה דעלמא מ"מ התנא דקאמר חוץ מן הראוי למשכב ומושב כל עניני ישיבות קאמר ולא נימא דלא דק בכללי׳ משום הכי קאמר היינו מושב: אבל במים ומלח מערבין. נסמוך מוקי נשנותן לתוכן שמן וקשה דתיפוק

לי משום שמן כדפריך לקמן (עמוד ב') אמעשר והכא לא שייך שינויא דהתם ויש לומר דהכא אינטריך דאף על גב דלא הוי מן השמן מזון שתי סעודות: מאן דבתני אמעשר כ"ש אעירוב. וקשה הא איכא כמיהין ופטריות וכפניות ופולין יבישין דאמרינן לקמן דאין מערבין וטמאין. ש"מ אין למידין מן הכללות. וכן שנינו בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח והא איכא כמידין ופטריות גמי כמו המים [ו]המלח. ואמרינן לא שנו אלא מים בפני עצמן וכלח בפני עצמו אבל עצמו אבל שניה ובתני אמעשר שניקחין כ"ש אעירוב שמערבין כר. כי אתא ר' יצחק מתני אמעשר. ואותבינן עליה מיהא דתניא יהודה בן גדיש לפני ר' אליעזר של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר, אמרו לו שמא לא שמעת א[לא] בציר שקרבי דגים מעורבין בהן. ואפי׳ יהוד׳ בן גדיש לא אמר [אלא] בציר דשומנא דפירות הוא, אבל מים ומלח דברי הכל הוא לא. ופריק רב יוסף

הגהות הגר"א

מן גמ' חוץ מן מן המים והמלח. נ"ב וכו': ובו והאיכא ופטריות. נ"ב ת"כ פ"ח פסקה ח. (ועמ"ש רבינו באו"ח סי" שפ"ו ס"ק ט"ז וממ"ש ואי קאי אכמהין עיין רש"י קדושין ל"ד ע"ח ד"ה והאיכא כו' וקים להו לרבנן דלא זייני):

לעזי רש"י

ארצו"ן. קשת-האוכף (אחד משני החלקים המקבילים המהווים את . שלד האוכף).

רבינו חננאל א״ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו ובזמקום

שנאמר בהן חוץ. פי׳ כל מקום שיאמר כל אינו ממש. ואפילו אם יפרש ויאמר חוץ מכך וכך, לא תאמר כיון שאמר חוץ אין לך דבר היוצא מן הכלל הזה אלא . המפורשין, אלא יש הרבה זולתם יוצאין מזה הכלל. ואסיקנא בקדושין תנן כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ואנשים יוחנן אין למיו הכללות ואפי׳ . במקום שנאמר בהן חוץ. אמר אביי אף אנן נמי תנינא, במסכת זביז פר' ה' עוד גבי הזב טמא, וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מז . הראוי למשכב ולמו והאדם. ואקשינן כללא הוא ותו ליכא, והא איכא ניהו איכוף אדיתיב עליה היינו מושב. ולטעמיך מי לא כתיב מושב וכתיב מרכב. אלא מרכב גברא [נ"א: גבא] אוכפא ותנן בתוספתא בכלים פרק כ' האיכוף מטמא מושב והתפוס שלו מטמא מרכב. ושאר כל התופיות שבצדדיז (ו)אם יש מי שמפרש התופיות הזונות והז י הנתונין בטיפשא שמאחור ושלפנים, כדכתיב והזונות רחצו. והז עצי המרכב האיכוף העץ שאחורי והתפוס. הסרג. . שלפניו שאוחז בידו בעת אילו לא מושב ולא מרכב